Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

LAUSUNTO KEHA/30879/2024

5.11.2024

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta
LiV@eduskunta.fi

Viite Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnan asiantuntijalausuntopyyntö 25.10.2024

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi merenkulun ympäristönsuojelulain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta sekä Hongkongin yleissopimuksen, MARPOL-yleissopimuksen liitteiden muutosten ja Lontoon pöytäkirjan liitteiden muutosten hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi (HE 178/2024)

Tausta

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt Varsinais-Suomen ELY-keskukselta asiantuntijaa kuultavaksi ja kirjallista asiantuntijalausuntoa 25.10.2024 lähettämällään sähköpostiviestillä.

Kuuleminen ja kirjallinen asiantuntijalausunto koskee hallituksen esitystä eduskunnalle laeiksi merenkulun ympäristönsuojelulain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta sekä Hongkongin yleissopimuksen, MARPOL-yleissopimuksen liitteiden muutosten ja Lontoon pöytäkirjan liitteiden muutosten hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi, HE 178/2024.

Hongkongin yleissopimus turvallisesta ja ympäristön kannalta asianmukaisesta aluskierrätyksestä on tulossa kansainvälisesti voimaan kesällä 2025. Hongkongin yleissopimuksen tarkoituksena on varmistaa, että käytöstä poistettava alus puretaan työsuojelun ja ympäristönsuojelun kannalta asianmukaisesti. Hongkongin yleissopimuksessa on tiettyjä osia, joita EU:n aluskierrätysasetus ((EU) N:o 1257/2013) tai Suomen lainsäädäntö ei kata, joten Suomen lainsäädäntöön on tehtävä yleissopimuksen edellyttämät lainsäädäntömuutokset. Hallituksen esityksessä ehdotetaan yleissopimuksen edellyttämien muutosten tekemistä merenkulun ympäristönsuojelulakiin, aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä annettuun lakiin, alusturvallisuuden valvonnasta annettuun lakiin, jätelakiin ja ympäristönsuojelulakiin.

Esityksessä ehdotetaan tiettyjen Hongkongin yleissopimukseen liittyvien aluskierrätyslaitoksia koskevien tehtävien väliaikaista keskittämistä Varsinais-Suomen ELY-keskukselle. Tehtävät on esitetty väliaikaisesti sijoitettavan Varsinais-Suomen ELY-keskukselle ympäristöministeriön pyynnöstä. Hongkongin yleissopimuksen toimeenpanoon liittyvät lupa- ja valvontaviranomaisen tehtävät on tarkoitus siirtää uudelle valtakunnalliselle virastolle, jonka on tarkoitus aloittaa toimintansa 1.1.2026. Yleissopimuksesta seuraavat uudet tehtävät on tarpeen osoittaa väliaikaisesti tietyille viranomaisille, koska yleissopimus tulee voimaan noin

VARSINAIS-SUOMEN ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUS
PL 236
20101 TURKU
Käyntiosoite: Itsenäisyydenaukio 2, 20800 TURKU
kirjaamo.varsinais-suomi@ely-keskus.fi
www.ely-keskus.fi/varsinais-suomi
Puhelinvaihde: 0295 022 500

puoli vuotta ennen kuin uuden lupa- ja valvontaviraston on tarkoitus aloittaa toimintansa.

Esityksen mukaan Varsinais-Suomen ELY-keskuksen tulisi tehdä yhteistyötä Liikenne- ja viestintäviraston kanssa aluskierrätysasetuksen ja Hongkongin yleissopimuksen kiertämisen ja rikkomisen ehkäisemiseksi. Varsinais-Suomen ELY-keskukselle esitetään myös tiettyjä tiedonantovelvollisuuksia IMOlle.

Varsinais-Suomen ELY-keskus on 19.6.2024 antanut asiaan liittyvän lausunnon hallituksen esitystä koskevasta luonnoksesta.

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen lausunto liittyy turvallista ja ympäristön kannalta asianmukaista aluskierrätystä koskevaan Hongkongin yleissopimukseen ja yleissopimuksen edellyttämiin lakimuutoksiin (mm. JL, YSL) siltä osin kuin ne koskevat aluskierrätyslaitoksia.

Varsinais-Suomen ELY-keskus toteaa lausuntonaan hallituksen esityksestä (HE 178/2024) seuraavaa:

Tiedonsaantioikeudet

Varsinais-Suomen ELY-keskus on 19.6.2024 antamassaan lausunnossa huomauttanut, että esitetty jätelain 108 §:n muutos ei vastaa kyseisen säännöksen perusteluja, koska lakiin ei ole esitetty perusteluissa mainittua tiedonsaantioikeutta. Hallituksen esityksen jatkovalmistelussa tämä on huomioitu säädöstekstissä (JL 108 b §), jonka mukaan aluehallintoviraston on toimitettava Hongkongin yleissopimuksessa tarkoitettu aluskierrätyssuunnitelmaa koskeva päätös tiedoksi myös Varsinais-Suomen ELY-keskukselle.

Hallituksen esityksen mukaan Varsinais-Suomen ELY-keskus ja Liikenne- ja viestintävirasto toimivat yhteistyössä aluskierrätyksen toimeenpanon seuraamiseksi ja aluskierrätysasetuksen ja Hongkongin yleissopimuksen kiertämisen ja rikkomisen ehkäisemiseksi. Varsinais-Suomen ELY-keskuksen tulee yhteistyössä Liikenne- ja viestintäviraston kanssa mm. seurata aluskierrätyssuunnitelman saaneen aluksen vaiheita, jotta voidaan varmistaa, ettei purkukuntoinen alus päädy sellaiseen aluspurkamoon, joka ei ole hyväksyttyjen laitosten listalla. Tätä varten Varsinais-Suomen ELY-keskuksen tulisi saada tiedot myös esitetyn jätelain 108 b §:n mukaisesta aluksen purkamista koskevasta ennakkoilmoituksesta sekä esitetyn jätelain 108 c §:n mukaisesta aluksen purkamisen loppuunsaattamista koskevasta ilmoituksesta. Nämä ilmoitukset on esitetyssä jätelain muutoksessa edellytetty Hongkongin yleissopimuksen liitteen 24 säännön 3 kohdan ja 25 säännön mukaisesti toimitettavan ainoastaan vastaaville toimivaltaisille viranomaisille eli esitetyn jätelain 108 a §:n 1 momentin mukaisesti asianomaiselle aluehallintovirastolle ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Jos aluskierrätyslaitos sijaitsee muualla kuin Varsinais-Suomen ELY-keskuksen toimialueella, ilmoitukset menevät kohteen sijaintialueen ELY-keskukselle, eivätkä esitetyn säännöksen nojalla tule automaattisesti tiedoksi Varsinais-Suomen ELY-keskukselle. Aluksen purkamista koskeva ennakkoilmoitus sekä aluksen purkamisen loppuunsaattamista koskeva ilmoitus tulee toimittaa tiedoksi myös Varsinais-Suomen ELY-keskukselle, jotta Varsinais-Suomen ELY-keskus pystyy

hoitamaan sille esitettyä tehtävää koskien aluskierrätyksen toimeenpanon seuraamista ja aluskierrätysasetuksen ja Hongkongin yleissopimuksen kiertämisen ja rikkomisen ehkäisemistä.

Hallituksen esityksen mukaan Varsinais-Suomen ELY-keskus raportoisi Kansainväliselle merenkulkujärjestölle myös aluskierrätyslaitoksen mahdollisista työsuojelurikkomuksista sekä niiden johdosta toteutetuista toimista. Hallituksen esityksen jatkovalmistelussa on Varsinais-Suomen ELY-keskuksen hallituksen esitysluonnoksesta antaman lausunnon (19.6.2024) mukaisesti lisätty Varsinais-Suomen ELY-keskukselle tiedonsaantioikeus työsuojeluviranomaiselta mahdollisista työsuojelurikkomuksista sekä laitoksiin suunnatuista valvontatoimenpiteistä. Esitetyn ympäristönsuojelulain 169 §:n muutoksen mukaan aluskierrätyslaitokselle tehtävästä tarkastuksesta tai yleissopimuksen velvoitteiden rikkomisesta, valvontaviranomaisen ja työsuojeluviranomaisen on liikesalaisuutta koskevien salassapitosäännösten estämättä toimitettava yleissopimuksessa edellytetyt tarkastusta, tarkastuksen johdosta toteutettuja toimia ja yleissopimuksen rikkomista koskevat tiedot englannin kielellä Varsinais-Suomen ELY-keskukselle raportointia varten. Lisäksi tiedot tulee toimittaa myös EU:n aluskierrätysasetuksen 21 artiklan mukaisesti rikkomuksista, jotka koskevat aluskierrätyslaitosta, ja rikkomusten johdosta toteutetuista toimista, jotka Varsinais-Suomen ELY-keskus toimittaa Euroopan komissiolle.

Lisäresurssien osoittaminen

Varsinais-Suomen ELY-keskus on 19.6.2024 hallituksen esitystä koskevasta luonnoksesta todennut, että Varsinais-Suomen ELY-keskukselle tulee osoittaa resursseja sille esitettyjen tehtävien hoitamista varten. Jatkovalmistelussa ei ole esitetty Varsinais-Suomen ELY-keskukselle lisäresursseja perustuen talouspoliittisen ministerivaliokunnan linjaukseen, jonka mukaan pääsääntöisesti uusien lisätehtävien yhteydessä luovutaan tai tehostetaan olemassa olevia tehtäviä. Tehtävä tulee sijoittumaan Varsinais-Suomen ELY-keskuksessa ympäristönsuojeluyksikköön, jonka tehtävät ovat pääsääntöisesti lakisääteisiä, joten olemassa olevista tehtävistä ei voida luopua. Kuten Varsinais-Suomen ELY-keskus on todennut aiemmassa lausunnossaan, resursseja tarvitaan myös esimerkiksi raportointia varten tarvittaviin käännöstöihin.

Resurssitarkastelussa tulee huomioida, että Varsinais-Suomen ELY-keskuksen tulee esitetyn ympäristönsuojelulain 169 §:n muutoksen mukaan raportoida aluskierrätyslaitoksia koskevien velvoitteiden rikkomisesta kahdelle taholle: Kansainväliselle merenkulkujärjestölle Hongkongin yleissopimuksen mukaisista rikkomuksista ja niiden johdosta toteutetuista toimista ja Euroopan komissiolle aluskierrätysasetuksen mukaisista rikkomuksista ja niiden johdosta toteutetuista toimista.

Hongkongin yleissopimuksen liitteen 15 säännön 4 kohdan mukaan jokaisen sopimuspuolen tulee nimetä yksi tai useampi toimivaltainen viranomainen ja yksi yhteyspiste, jota järjestö, yleissopimuksen sopimuspuolet ja muut asianosaiset tahot käyttävät asioissa, jotka koskevat kyseisen sopimuspuolen lainkäyttövallassa toimivia aluskierrätyslaitoksia. Hallituksen esityksen mukaan Varsinais-Suomen

ELY-keskus on tarkoitus ilmoittaa IMOlle 15 säännön 4 kohdan mukaiseksi yhteyspisteeksi siihen saakka, kunnes uusi lupa- ja valvontavirasto aloittaa toimintansa. Toiselta sopimuspuolelta tulevat aluskierrätyslaitoksia koskevat ilmoitukset ja selvityspyynnöt tulisivat siis Varsinais-Suomen ELY-keskukselle, jonka tulee välittää ne asianomaiselle viranomaiselle (esim. työsuojeluviranomainen, toisen alueen ELY-keskus).

Muuta huomioitavaa

Hallituksen esityksessä todetaan, että esimerkiksi tiedonantovelvollisuudet IMOlle työllistäisi ELY-keskusta siinä tilanteessa, että Suomessa toimiva aluspurkamo hakee Hongkongin yleissopimuksen mukaista lupaa harjoittaa aluskierrätystä. Toisaalta esityksessä tunnistetaan myös, että mahdollinen laiton teko voisi tapahtua myös sellaisella korjaustelakalla, jolla ei ole tarvittavaa asetuksen mukaista lupaa (HE, kappale 8.11 Laki ympäristönsuojelulain 169 ja 221 §:n muuttamisesta).

Varsinais-Suomen ELY-keskus toteaa edelleen hallituksen esitysluonnoksesta antamansa lausunnon mukaisesti, että Hongkongin yleissopimusta tai EU:n aluskierrätysasetusta rikkova mahdollinen laiton teko voi tapahtua myös sellaisella korjaustelakalla, jolla ei ole tarvittavaa yleissopimuksen tai asetuksen mukaista lupaa, jolloin se tuo raportointivelvollisuuksia Varsinais-Suomen ELY-keskukselle.

Asian on esitellyt ylitarkastaja Anu Onjukka ja ratkaissut ryhmäpäällikkö Elinor Slotte. Asiakirja on hyväksytty sähköisesti, mistä on merkintä asiakirjan viimeisellä sivulla.

Tämä asiakirja KEHA/30879/2024 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/30879/2024 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Onjukka Anu 05.11.2024 15:23

Ratkaisija Slotte Elinor 05.11.2024 15:25